

Anna Korlak-Łukasiewicz*

KATEDRA PEDAGOGIKI SPOŁECZNEJ. ROZWÓJ I STRUKTURA

W 1989 roku na Wydziale Pedagogicznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego utworzony został Instytut Pedagogiki Społecznej. Powołano go na bazie działającej od połowy lat 70. Katedry Pedagogiki Społecznej. Jednostka ta od samego początku dynamicznie się rozwijała, pomimo znaczących przemian strukturalnych. Od 1991 roku w strukturze Instytutu znajdowały się: Zakład Pedagogiki Kulturalno-Oświatowej, Zakład Socjologii Wychowania, Zakład Filozofii, Zakład Polityki Społecznej i Pracownia Metodologii Badań Społecznych. Potencjał kadrowy został osłabiony w 1993 roku, na skutek wydzielenia Zakładu Socjologii z Instytutu i przekształcenia go w Instytut Socjologii. Natomiast dwa lata później wydzielony z Instytutu Pedagogiki Społecznej Zakład Filozofii przekształcono w Instytut Filozofii. Poszukując optymalnej struktury Instytutu związanej z obszarami zainteresowań naukowych kadry oraz prowadzonymi specjalnościami kształcenia, tworzone były nowe zakłady i pracownie. W 1992 roku powołany został Zakład Edukacji Pozaszkolnej, który obok Zakładu Metodologii Badań Społecznych, Zakładu Polityki Społecznej, Zakładu Pedagogiki Kulturalno-Oświatowej oraz Zakładu Poradnictwa Młodzieżowego i Edukacji Seksualnej stanowił do końca istnienia Instytutu Pedagogiki Społecznej jedną z jego stabilnych jednostek. Po zmianie struktury organizacyjnej Wydziału w 2007 roku i przejścia do organizacji opartej na zakładach i katedrach została zmieniona nazwa Zakładu Edukacji Pozaszkolnej na Zakład Pedagogiki Społecznej. Miało to swoje uzasadnienie merytoryczne, wynikające zarówno z obszarów badawczych realizowanych przez zatrudnionych w nim pracowników, jak też związane było ze specjalnościami kształcenia, którymi zakład się zajmował. W roku 2010 do Zakładu dołączył, wzbogacając go kadrowo, prof. Andrzej Radziewicz-Winnicki. A nowy rok akademicki 2011/2012 Zakład rozpoczął już pod nowym szyldem Katedry Pedagogiki Społecznej. Od początku istnienia Zakładu, a obecnie Katedry funkcję kierownika pełnił prof. Zdzisław Wołk.

***Anna Korlak-Łukasiewicz** – doktor, adiunkt w Katedrze Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Skład osobowy Zakładu Edukacji Pozaszkolnej w chwili jego powstania w 1992 roku przedstawiał się następująco:

- Dr hab. Zdzisław Wołk – kierownik Zakładu
- Dr Dorota Rybczyńska
- Dr Krzysztof Dzieńdziura
- Mgr Urszula Kruszevska
- Mgr Aleksandra Sołtysiak.

Rosnące potrzeby kadrowe związane z rozszerzaniem oferty kształcenia spowodowały przyjęcie do Zakładu kolejnych osób, które znacząco wpłynęły na jego aktywność naukową i dydaktyczną. W strukturze Zakładu znajdowała się dynamiczna naukowo Pracownia Poradownawstwa, prowadzona w latach 1998-2006 przez Prof. zw. dr hab. Alicję Kargulową.

Skład osobowy Katedry Pedagogiki Społecznej (październik 2013):

- Prof. zw. dr hab. Andrzej Radziewicz-Winnicki
- Prof. dr hab. Zdzisław Wołk – kierownik Katedry
- Dr Halina Borcz
- Dr Anna Korlak-Łukasiewicz
- Dr Elżbieta Lipowicz
- Dr Ireneusz Nijaki
- Dr Ewa Szumigraj
- Dr Marcin Szumigraj
- Dr Magdalena Zdaniewicz
- Dr Daria Zielińska-Pękał.

W okresie pomiędzy latami 1992 i 2012 pracownikami Zakładu zatrudnionymi w pełnym wymiarze czasu byli również prof. zw. dr hab. Alicja Kargulowa, prof. zw. dr hab. inż. Kazimierz Uździcki, dr hab. Elżbieta Siarkiewicz, dr Barbara Hajduk, dr Jan Mielżyński, mgr Henryk Buraczewski, mgr Ireneusz Bochno, mgr Tomasz Bojanowski, mgr Marta Wieszczechyńska-Chmielewska.

Badania naukowe i współpraca ze środowiskiem pozauczelnianym

Główne nurty badań naukowych Katedry, wokół których koncentruje się współpraca naukowa Zespołu wiążą się z realizacją następujących tematów:

- profilaktyka i wspomaganie społeczne środowisk lokalnych w perspektywie wyzwań związanych z życiem w społeczeństwie ryzyka;
- zagrożenie mieszkańców województwa lubuskiego marginalizacją i wykluczeniem społecznym (w sierpniu 2012 roku zakończono projekt badawczy we współpracy z Urzędem Marszałkowskim, realizowany z funduszy europejskich „Życie Lubuszan. Współczesność i perspektywy”).

Pracownicy realizują również badania w ramach własnych tematów. Realizowane projekty badawcze pracowników Katedry dotyczą poniżej przedstawionych problemów:

- marginalizacja i wykluczenie społeczne w wymiarze lokalnym;
- praca i bezrobocie w doświadczeniach biograficznych;
- poradnictwo jako forma wsparcia społecznego;
- poradnictwo zawodowe;
- czas wolny ludzi dorosłych;
- zagrożenia współczesnej rodziny;
- wsparcie samotnych matek schroniskowych;
- wsparcie po stracie;
- instytucjonalne formy pomocy społecznej.

Pracownicy Katedry wydali łącznie 325 publikacji naukowych i popularno-naukowych, w tym 12 monografii i liczne prace zbiorowe. Wśród nich są m.in. następujące monografie i prace zbiorowe:

- Z. Wołk, *Global and Local Changes on the Modern Labour Market Essays in Labour and Social Pedagogy*, Zielona Góra, 2011.
- M. Szumigraj, *Poradnictwo kariery: systemy i sieci*, Warszawa, 2011.
- E. Szumigraj, *Współzależnienie matek narkomanów*, Gdańsk, 2010.
- E. Siarkiewicz, *Przesłonięte obszary poradnictwa: realia – iluzje – ambiwalencje*, Zielona Góra, 2010.

- Z. Wołk, Całozyciowe poradnictwo zawodowe dla służb zatrudnienia, Zielona Góra, 2010.
- Z. Wołk, Kultura pracy, etyka i kariera zawodowa, Radom, 2009.
- Z. Wołk, Osoba długotrwale bezrobotna jako klient oporujący, Warszawa, 2009.
- D. Zielińska-Pękał, Iluzje – Interpretacje – Iluminacje: o przekazie telewizyjnym – badacze i gimnazjaliści, Kraków, 2007.
- E. Siarkiewicz, Ostatni bastion: czyli jawne i ukryte wymiary pracy przedszkola, Kraków, 2000.
- Życie Lubuszan: współczesność i perspektywy lubuskich rodzin, (red.) Z. Wołk, Zielona Góra, 2012.
- Lubuszanie 2012: diagnoza stanu: raport z badań, (red.) G. Miłkowska, Z. Wołk, Zielona Góra, 2012.
- E. Siarkiewicz, E. Szumigraj, D. Zielińska-Pękał, Edukacyjne prowokacje: wykorzystanie etnografii performatywnej w procesie kształcenia doradców, Kraków, 2012.
- Niepełnosprawność – cywilizacyjne wyzwania. Prewencja i wsparcie, (red.) Z. Wołk, A. Owoc, Zielona Góra, 2011.
- Refleksje o poradnictwie debiutujących doradców, (red.) D. Zielińska-Pękał, Zielona Góra, 2009.
- Szkolnictwo wyższe w systemie kształcenia ustawicznego, (red.) Z. Wołk, Zielona Góra, 2009.
- Być doradcą! Doświadczenia i refleksje, (red.) E. Siarkiewicz, B. Wojtasik, Wrocław, 2008.
- Rocznik Lubuski: Kalejdoskop życia społecznego na Ziemi Lubuskiej, (red.) Z. Wołk, T. 33, cz. 1, Zielona Góra, 2007.
- Migracja zarobkowa Polaków w Unii Europejskiej – mobilność bez granic, (red.) Z. Wołk, Zielona Góra, 2006.
- Niejednoznaczność poradnictwa, (red.) E. Siarkiewicz, Zielona Góra, 2004.

- Instytucje pomocy w służbie ludziom, (red.) Z. Wołk, Zielona Góra, 2003.
- Inovacii v obrazovanii: opyt i perspektivy, (red.) Z. Wołk, I. Sasova, Nižnij Novgorod, 2003.
- Edukacja ogólnotechniczna na przełomie XX i XXI wieku, (red.) K. Uździcki, M. Jakowicka, Kraków, 2003.
- Aktywizacja społeczności lokalnych w procesie integracji europejskiej, (red.) Z. Wołk, K. Dzieńdziura, Zielona Góra, 2000.
- Edukacja dorosłych w procesie integrowania się Europy, (red.) Z. Wołk, Zielona Góra, 2000.

Katedra była organizatorem wielu konferencji i seminariów naukowych, m.in.: Międzynarodowe Seminarium Naukowe „Młodzież w okresie transformacji ustrojowej” 1993; Międzynarodowe Seminarium Naukowe „Orientacje młodzieży w warunkach transformacji ustrojowej” 1995; Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Humanizm – Prakseologia – Pedagogika” 1997; Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Edukacja dorosłych w perspektywie integrowania się Europy” 1999; Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Aktywizacja społeczności lokalnych w procesie integracji europejskiej” 1999; Konferencja Naukowa „Migracja zarobkowa Polaków w Unii Europejskiej – mobilność bez granic” 2006.

W przygotowaniu profesjonalnym i naukowym pracowników, a także w rozwoju realizowanej specjalności kształcenia: praca socjalna, miała miejsce współpraca międzynarodowa. Za szczególnie cenną w tym zakresie należy uznać wieloletnią współpracę z Wyższą Szkołą Zawodową Pracy Socjalnej w Poczdamie, a szczególnie z prof. dr hab. Karin Weiss. Wspólnie zrealizowanych zostało wiele konferencji naukowych, seminariów, spotkań warsztatowych i wzajemnych wizyt w placówkach pomocowych po obu stronach naszej zachodniej granicy.

Pracownicy Katedry współpracują również z wieloma uczelniami krajowymi i instytucjami naukowymi w Polsce, uczestnicząc w realizacji wspólnych projektów badawczych, w konferencjach i seminariach naukowych oraz poprzez wydawanie wspólnych publikacji naukowych.

Pracownicy są też aktywni w środowisku pozauczelnianym. Ścisłą współpracę prowadzą z wieloma instytucjami pomocy społecznej, organami samorządu województwa i z instytucjami służb zatrudnienia. Profesor Zdzisław Wołk współpracuje z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Zielonej Górze, ROPS w Zielonej Górze, sprawuje opiekę naukową nad Uniwersytetem

Trzeciego Wieku w Krośnie Odrzańskim. Dr Halina Borcz jest członkiem Interdyscyplinarnego Zespołu ds. Dziecka Krzywdzonego, mediatorem w sprawach karnych dla dorosłych i nieletnich, mediatorem rodzinnym w Centrum Mediacji Rodzin przy Ośrodku Interwencji Kryzysowej TKOPD w Zielonej Górze. Dr Anna Korlak-Łukasiewicz w Hospicjum im. Lady Ryder of Warsaw w Zielonej Górze prowadzi grupę „Wsparcie po stracie”. Dr Elżbieta Lipowicz od kilku lat kieruje Zielonogórskim Stowarzyszeniem Mediatorów „Batna”. Dr Ireneusz Nijaki jest działaczem społecznym, aktualnie radnym Rady Powiatu Zielonogórskiego. Dr Ewa Szumigraj pracuje jako doradca w zakresie HIV/AIDS w Punkcie Konsultacyjno-Diagnostycznym w Zielonej Górze. Jest też członkiem Towarzystwa Rozwoju Rodziny. Dr Marcin Szumigraj jest Wiceprzewodniczącym Naukowego Towarzystwa Poradownawczego, członkiem Stowarzyszenia Doradców Szkolnych i Zawodowych RP, a także wiceprzewodniczącym Zarządu Oddziału Towarzystwa Rozwoju Rodziny w Zielonej Górze. Dr Daria Zielińska-Pękał jest członkiem Naukowego Towarzystwa Poradownawczego. Współpracuje również ze środowiskiem szkolnym na terenie Zielonej Góry i okolic (organizacja Dnia Niebieskiego „Stop przemocy rówieśniczej”, udział w festiwalu „Pomocna Dłoń”). Dr Magdalena Zdaniewicz prowadzi cykl zajęć zawodowawczych w miejskich przedszkolach w Zielonej Górze. Jest to znaczące i cenne pod względem wzbogacania doświadczenia praktycznego, a przez to wzbogacania treści kształcenia studentów pedagogiki i pracowników socjalnych o aktualne rozwiązania praktyczne.

Kształcenie i studenci

Zakład od początku swojego istnienia koordynuje kształcenie pracowników socjalnych, które jako pierwsze w Polsce zostało zorganizowane w ramach studiów pedagogicznych. Pierwsza rekrutacja na tę specjalność miała miejsce w 1991 roku (na studia stacjonarne), w następnym roku zorganizowane zostały również studia zaoczne. Opracowana w 1990 roku i przez 20 lat systematycznie doskonalona koncepcja przygotowania pedagogów do prowadzenia pracy socjalnej cieszyła się zawsze dużym zainteresowaniem studentów rekrutujących się z obszaru całej Polski. Wraz z utworzeniem kierunku studiów praca socjalna i uznaniem go jako jedynej drogi edukacyjnej prowadzącej do uzyskania zawodu pracownika socjalnego zespół pracowników Katedry opracował program kształcenia, w oparciu o który od 2011 roku rozpoczęło się kształcenie pracowników socjalnych. Tym samym kontynuowane będą tradycje kształcenia do pracy socjalnej. Jako że praca socjalna jest kierunkiem studiów na poziomie licencjackim, głównie dla jego absol-

wentów oferowane są studia uzupełniające magisterskie na kierunku pedagogika, specjalność: pomoc społeczna i socjoterapia. Uzupełnieniem oferty dydaktycznej Katedry jest prowadzenie studiów podyplomowych związanych z pedagogiką społeczną, pracą socjalną i poradnictwem zawodowym.

Studentów studiujących pedagogikę o specjalności praca socjalna cechuje duże zróżnicowanie pod względem aktywności dydaktycznej i pozadydaktycznej. Wielu z nich podejmuje działalność jako wolontariusze w obszarze pomocy społecznej. Studenci studiujący na starszych latach licznie pracują zawodowo, co w dużym stopniu dotyczy również studentów studiujących stacjonarnie. Działają również w kołach naukowych na wydziale, w tym kole „Help and Joy”, podlegającemu Katedrze, którego opiekunem jest dr Magdalena Zdaniewicz.

Studenci pracy socjalnej wyjeżdżali w ramach programu Socrates do Finlandii (Uniwersytet w Jyväskylä) i do Poczdamu (FH), a w ramach programu Erasmus do Francji. Gościliśmy też w ramach programu Socrates na stażach studentów pracy socjalnej z Finlandii, Czech i z Niemiec.